

Joanna Zawadka

Uniwersytet Warszawski

joanna.zawadka@uw.edu.pl

ORCID: 0000-0002-3624-0693

Alicja Karsznia-Sobczak

Uniwersytet Warszawski

a.karszniaso@uw.edu.pl

ORCID: 0000-0002-8430-9800

OCENA WYBRANEJ TERMINOLOGII LOGOPEDYCZNEJ W ŚWIETLE BADAŃ ANKIETOWYCH PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD STUDENTÓW LOGOPEDII ORAZ LOGOPEDÓW PRAKTYKÓW

1. WPROWADZENIE

Często określa się logopedię jako naukę interdyscyplinarną lub leżącą na pograniczu różnych dyscyplin naukowych (por. Ożdżyński 1994: 45; Grabias 2012: 31; Błęszyński 2019: 228). Ta interdyscyplinarność przejawia się nie tylko w szerokim spektrum działań logopedy, lecz także w wykorzystywanej w logopedii terminologii (por. Mierzejewska, Przybysz-Piwko 1998: 148), której część ma źródła w innych naukach. W ostatnich latach pojawiają się też głosy za uznaniem logopedii za naukę transdyscyplinarną (por. Michalik 2019: 42–43) o spójnej i jednolitej metodologii. Przychylając się do tego stanowiska, można stwierdzić, że logopedia weszła w fazę swojej dorosłości i nie jest już młodą nauką. Jej dojrzałość przejawia się w tym, jak bardzo pogłębiona stała się refleksja m.in. na temat teorii logopedii i metodologii badań logopedycznych. Dojrzałość tę widać również w przemianach, jakie zaszły w zakresie tematów podejmowanych przez logopedię, i języku, jaki wykorzystuje ona do opisu różnorodnych zjawisk – nie tylko zaburzeń językowych. Terminologia specjalistyczna, podobnie jak język ogólny, ewoluuje. W logopedii jako dziedzinie, która przez ostatnie dziesięciolecia przeżywała intensywny rozwój, zmiany w nazewnictwie mogą być szczególnie istotne, a co za tym idzie – warte odnotowania. Specjalistyczny charakter terminów logopedycznych wymaga, aby były one jasne

dla logopedów, a jednocześnie informatywne i jednoznaczne (por. Mierzejewska, Przybysz-Piwko 1997: 178).

Polska terminologia logopedyczna została utrwalona w opracowaniach słownikowych, które powstały głównie w latach 90. XX wieku i na początku XXI wieku. Są to pozycje autorstwa Józefa Surowańca: *Słownik terminów logopedycznych* (1992), *Słownik słów kluczowych w logopedii* (1993b), *Podręczny słownik logopedyczny* (1993a), *Logopedyczny słownik terminologii diagnostycznej* (1999) oraz Ewy Skorek – *Z logopedią na ty. Podręczny słownik logopedyczny* (2004). Z nowszych opracowań istnieje wieloautorska *Encyklopedia logopedii* dostępna w Internecie¹, która umożliwia przeszukiwanie artykułów i haseł w trybie online. Gdy zagląda się do opracowań J. Surowańca i E. Skorek, można odnieść wrażenie, że część terminologii w nich zawartej nie jest obecnie wykorzystywana. Dostrzeżyliśmy potrzebę analizy terminologii logopedycznej, dlatego zaplanowaliśmy kilkietapowy projekt badawczy. Badanie opisywane w niniejszym artykule stanowi realizację 3. etapu projektu, który zaowocował do tej pory dwiema publikacjami (Zawadka, Karsznia-Sobczak 2023, 2024, w druku).

2. METODA BADAWCZA I OSOBY BADANE

Do weryfikacji hipotezy, że wybrane terminy logopedyczne nie są znane logopedom lub nie są przez nich rozumiane, wybrano metodę ankietową. Opracowano ankietę internetową zawierającą krótką informację o celu i sposobie przeprowadzenia badania.

Przebadano dwie grupy respondentów – pierwszą z nich stanowili studenci II stopnia kierunku logopedia ogólna i kliniczna na Uniwersytecie Warszawskim. Należy podkreślić, że studenci są zapoznawani z aktualną i dawną terminologią logopedyczną. Ich obowiązkiem jest także uważna lektura tekstów specjalistycznych wymienionych w sylabusach przedmiotów. Wymagana jest znajomość definicji terminów logopedycznych, a także właściwe posługiwanie się nimi. Drugą grupę stanowili znajomi logopedzi praktycy, absolwenci różnych ośrodków akademickich. Dzięki celowemu doborowi respondentów uniknięto uzyskiwania przypadkowych odpowiedzi od osób, które nigdy nie pracowały w zawodzie lub ukończyły jedynie kursy z zakresu logopedii i nawet nie są logopedami.

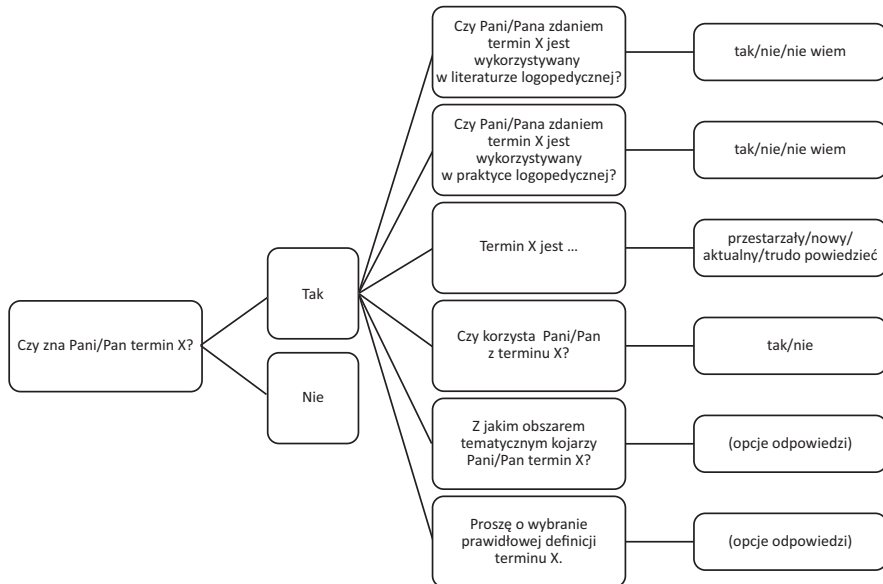
Studenci wypełniali ankietę internetową na swoich smartfonach po zeskanowaniu kodu QR wyświetlonego na tablicy. Logopedzi otrzymywali natomiast link do ankiety po wyrażeniu uprzednio woli wzięcia udziału w badaniu. Link był przekazywany za pośrednictwem komunikatorów lub przez e-mail. W badaniu wzięło udział 57 studentów logopedii i 20 logopedów.

¹ <https://www.komlogo.pl/index.php/encyklopedia>.

3. NARZĘDZIA BADAWCZE

Ankieta zawierała pytania dotyczące wybranych 33 terminów logopedycznych. W przypadku zaznaczenia odpowiedzi potwierdzającej znajomość terminu respondenci byli następnie proszeni o wypełnienie krótkiego testu, który sprawdzał m.in. znajomość definicji. Schemat 1 przedstawia układ ankiety z pytaniami jednokrotnego i wielokrotnego wyboru oraz ogólne opcje odpowiedzi.

Schemat 1. Budowa ankiety dotyczącej terminologii logopedycznej

Znajomość terminu była sprawdzana przez test wyboru jednej poprawnej odpowiedzi spośród trzech. Dodatkowo respondenci mogli zaznaczyć odpowiedź „nie wiem”.

Błędne odpowiedzi znaczeniowo nawiązywały do skojarzeń sugerowanych przez budowę morfologiczną danego terminu lub wynikających z podobieństwa brzmieniowego. Termin *kappacyzm* oznacza nieprawidłową realizację głoski [k]. Na zasadzie analogii można byłoby więc przyjąć, że *tetyzm* odnosi się do zaburzeń artykulacji głoski [t], jest to jednak nieprawda. Podobnym przykładem jest termin *sieplenienie*, który może kojarzyć się z nieprawidłową artykulacją głoski [ś] czy, szerzej, całego szeregu: [ś], [ź], [ć], [ź].

Do badań wytypowano 33 terminy logopedyczne. 31 z nich to terminy wykorzystane w przeprowadzonym przez nas wcześniej badaniu pt. *Analiza znaczeń i frekwencja terminów logopedycznych w języku ogólnym na podstawie tekstów*

z *Narodowego Korpusu Języka Polskiego* (Zawadka, Karsznia-Sobczak, w druku). Są to terminy, które – choć obecne w dwóch słownikach logopedycznych: *Z logopedią na ty* Ewy Skorek (2004) oraz *Słowniku terminów logopedycznych* Józefa Surowańca (1992) – zostały przez nas, autorki badań, ocenione jako rzadko pojawiające się w praktyce i literaturze logopedycznej. Brakowało ich m.in. w indeksach zamieszczonych w podręcznikach do logopedii (por. Czaplewska, Milewski 2012; Czaplewska 2018; Domagała, Mirecka 2021a, 2021b; Grabias 2012; Grabias, Kurkowski 2012; Kaczorowska-Bray, Milewski 2018; Kamińska, Milewski 2020; Milewski, Kaczorowska-Bray 2013; Milewski, Kaczorowska-Bray 2019; Milewski, Kuczkowski, Kaczorowska-Bray 2018; Muzyka-Furtak 2015; Pluta-Wojciechowska, Sambor 2017; Węsierska 2018).

4. WYNIKI BADAŃ

4.1. Deklaracja znajomości wybranej terminologii logopedycznej

Respondenci deklarowali różny stopień znajomości poszczególnych terminów. Frekwencja wyboru odpowiedzi „znam” została obliczona dla każdego terminu, a następnie wyrażona w procentach. Ze względu na cel analiz wyniki ujęto w 5 przedziałach: 0%, 1–25%, 26–50%, 51–75%, 76–100% i przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Rozkład deklaracji znajomości terminów w grupach ankietowanych

Procent respondentów deklarujących znajomość terminu	Terminy logopedyczne znane studentom	Terminy logopedyczne znane logopedom
0	(1) <i>lalopatia</i>	(2) <i>logospasmus, paralogia</i>
1–25	(24) <i>angofrazja, logopatia, logospasmus, paralogia, szepietliwość, trzepotanie mowy, werbigeracja, akatafazja, geganie, giganie, grasejowanie, guganie, hotentotyzm, inkoherencja, kekanie, lalkanie, lełanie, logoklonia, logorea, lełanie, palatofonia, palilalia, tremor, welaryzacja</i>	(16) <i>akatafazja, szprietliwość, angofrazja, giganie, grasejowanie, lalkanie, lalopatia, logoklonia, logopatia, logorea, palilalia, parafonia, tremor, trzepotanie mowy, welaryzacja, werbigeracja</i>
26–50	(5) <i>bradyglosja, parafonia, sieplenienie, szeplenienie, tetyzm</i>	(9) <i>bradyglosja, hotentotyzm, inkoherencja, lełanie, lełanie, palatofonia, sieplenienie, szeplenienie, tetyzm</i>
51–75		(3) <i>geganie, guganie, kekanie</i>
76–100	(3) <i>niemota, reranie, sałatka słowna</i>	(3) <i>niemota, reranie, sałatka słowna</i>

Frekwencja 0% oznacza, że żaden z respondentów nie zadeklarował znajomości danego terminu. W grupie studentów taką sytuację zaobserwowano w przypadku terminu *lalopatia*, a w grupie logopedów – w przypadku terminów: *logospasmus* i *paralogia*. Najwięcej – bo niemal $\frac{1}{4}$ wszystkich terminów użytych w badaniu – znalazło się w przedziale deklaracji przesłanych przez 1–25% respondentów. Można zatem uznać, że terminy te były znane jedynie niektórym studentom.

Znajomość kolejnych 5 terminów deklarowało od 26 do 50% studentów. Pozostałe 3 terminy zebrały najwięcej deklaracji, co uplasowało je w przedziale wyznaczonym przez zakres od 76 do 100% odpowiedzi respondentów. Oznacza to, że tylko te 3 terminy były znane większości ankietowanych studentów.

Z kolei terminów, które znałyby mniej niż $\frac{1}{4}$ logopedów, było 16, czyli o 8 mniej niż w grupie studentów. Terminów, których znajomość deklarowało od 26 do 50% ankietowanych logopedów, było 9. Więcej niż połowa badanych logopedów znała w sumie 6 kolejnych terminów.

Poziom znajomości terminów w grupach logopedów i studentów był zbliżony w przypadku 24 spośród 33 terminów.

4.2. Znajomość definicji wybranej terminologii logopedycznej

Dane dotyczące początkowej pozytywnej deklaracji znajomości terminu zostały skonfrontowane z odpowiedziami respondentów z dalszej części ankiety. W zadaniu wyboru poprawnej definicji terminu okazało się, że deklarowana znajomość słów nie zawsze była związana z faktyczną umiejętnością wskazania ich właściwego znaczenia. Zarówno w grupie studentów, jak i logopedów zwiększyła się pula terminów, które można uznać za nieznanne, jako że nikt z ankietowanych nie wskazał ich poprawnej definicji. Pula terminów, które prawidłowo zdefiniowała nie więcej niż $\frac{1}{4}$ respondentów – tak studentów, jak i logopedów – zasadniczo nie zmieniła się. W wypadku terminów, których znajomość deklarowało najwięcej studentów, zadanie wskazania definicji zweryfikowało nieco wcześniejsze dane dotyczące dwóch terminów, nadal jednak były to terminy, których znaczenie znała więcej niż połowa respondentów. W grupie logopedów podobna weryfikacja dotyczyła jedynie jednego z trzech najczęściej rozpoznawanych terminów.

Podsumowując, poziom znajomości terminów logopedycznych był określany na podstawie odpowiedzi na dwa pytania ankietowe: pierwsze polegało na deklaracji znajomości terminu, drugie – na wyborze jego definicji. Na podstawie danych o znajomości definicji terminów (rysunek 1) można uznać:

- za nieznanne – 7 spośród 33 terminów ocenianych przez studentów i 6 terminów ocenianych przez logopedów;
- za niemal nieznanne – 23 terminy oceniane przez studentów i 17 terminów ocenianych przez logopedów;
- za znane mniejszości – 5 terminów ocenianych przez logopedów;

- za znane większości – 2 terminy oceniane przez studentów i 3 terminy oceniane przez logopedów;
- za znane niemal wszystkim – 1 termin oceniany przez studentów i 2 terminy oceniane przez logopedów.

Tabela 2. Rozkład poprawnych odpowiedzi dotyczących definicji terminów w grupach ankietowanych

Procent respondentów deklarujących znajomość terminu	Terminy logopedyczne znane studentom	Terminy logopedyczne znane logopedom
0	(7) <i>lalopatia, angofrazja, akatafazja, lalkanie, logospasmus, szepietliwość, trzepotanie mowy</i>	(6) <i>lalkanie, logoklonia, logospasmus, paralogia, szepietliwość, tetyzm</i>
1–25	(23) <i>guganie, logoklonia, logopatia, logorea, palatofonia, palilalia, paralogia, tetyzm, welaryzacja, werbigeracja, bradyglosja, geganie, giganie, grasejowanie, hotentotyzm, inkoherencja, kekanie, lelanie, łelanie, parafonia, sieplenienie, szeplenienie, tremor</i>	(17) <i>angofrazja, akatafazja, sieplenienie, welaryzacja, werbigeracja, bradyglosja, giganie, grasejowanie, lalopatia, logopatia, logorea, palatofonia, palilalia, parafonia, szeplenienie, tremor, trzepotanie mowy</i>
26–50		
51–75		(5) <i>guganie, hotentotyzm, inkoherencja, lelanie, łelanie</i>
76–100	(2) <i>niemota, sałatka słowna</i>	(3) <i>geganie, kekanie, niemota</i>

Ze względu na ograniczenia związane z objętością artykułu celem niniejszego opracowania jest przedstawienie charakterystyki tylko tej części zebranego materiału, w której terminy zostały ocenione w podobny sposób przez studentów i logopedów. Dalej zostanie zatem omówionych 13 terminów, które można uznać za niemal nieznanne, ponieważ w obu grupach zostały poprawnie zdefiniowane przez 1/4 lub mniej respondentów. Są to terminy: *bradyglosja, giganie, grasejowanie, logopatia, logorea, palatofonia, palilalia, parafonia, sieplenienie, szeplenienie, tremor, welaryzacja, werbigeracja*. Oprócz nich omówione zostaną 3 terminy (*niemota, reranie, sałatka słowna*), które zostały poprawnie zdefiniowane przez co najmniej 51% ankietowanych studentów i logopedów. Terminy te pochodzą z puli terminów znanych większości oraz znanych niemal wszystkim, jednak – dla zwiększenia jasności wylądu – w dalszej części artykułu zostaną nazwane *terminami znanymi*.

4.3. Ocena aktualności wybranych terminów z puli *niemal nieznanne*

Odpowiedzi na pytanie o ocenę aktualności poszczególnych terminów udzieliły wszystkie osoby deklarujące znajomość danego terminu. Ankietowani wybierali jedną spośród czterech opcji: termin „aktualny”, „przestarzały” albo „nowy” oraz „trudno

powiedzieć”. Ponieważ liczba respondentów była w tym przypadku niewielka, przyjęto, że celem analizy jest wskazanie, które określenie pojawia się najczęściej w każdej z grup: studentów i logopedów. Zestawienie odpowiedzi zawiera tabela 3.

Na podstawie wyników ankiet ustalono, że aktualność 6 spośród 13 terminów była oceniana przez obie grupy jako trudna do określenia – wskazują na to dominujące wybory odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Zgodność dominujących ocen studentów i logopedów była widoczna w wypadku dwóch innych terminów: *siepienie* i *tremor*, przy czym pierwszy z nich został uznany przez większość ankietowanych za „przestarzały”, a drugi za „aktualny”. W przypadku pozostałych 5 terminów (*giganie*, *logopatia*, *palilalia*, *szeplenie*, *werbigeracja*) odpowiedzi studentów i logopedów różniły się. Część ankietowanych wskazywała, że są to terminy aktualne, podczas gdy inni twierdzili, że są one przestarzałe.

Ponadto pojedyncze osoby z obu grup uznały, że terminy: *bradyglosja*, *siepienie*, *tremor* i *welaryzacja* można uznać za terminy nowe. Są to odosobnione oceny, niemniej jednak zwraca uwagę, że w wypadku terminu *bradyglosja* wskazania takie pojawiły się nie tylko wśród studentów, lecz także wśród logopedów.

Komentując tę część wyników, warto zwrócić uwagę na fakt, że przewaga w odpowiedziach często była minimalna, osiągana różnicą zaledwie jednej odpowiedzi. Także ze względu na małe grupy respondentów i niekiedy pojedyncze odpowiedzi wskazana jest duża ostrożność w interpretacji tych danych.

Tabela 3. Ocena aktualności wybranych terminów logopedycznych z puli niemal nieznanie

Terminy	Trudno powiedzieć	Aktualny	Przestarzały	Nowy
<i>bradyglosja</i>	9 ^a [7] ^b	6	3	1 [2]
<i>giganie</i>	1 [1]	2	1 [2]	
<i>grasejowanie</i>	5 [3]	1	3 [1]	
<i>logopatia</i>	1 [2]	2 [1]	[2]	
<i>logorea</i>	4 [2]	[1]		
<i>palatofonia</i>	5 [5]	4 [2]		
<i>palilalia</i>	3 [1]	1 [2]	[2]	
<i>parafonia</i>	8 [2]	6 [1]	3	
<i>siepienie</i>	6 [2]	5 [2]	7 [5]	1
<i>szeplenie</i>	9 [2]	1 [2]	5 [5]	
<i>tremor</i>	1 [1]	7 [2]		1
<i>welaryzacja</i>	5 [2]	2		1
<i>werbigeracja</i>	1 [2]	[1]	[1]	

^a Liczba respondentów w grupie studentów.

^b Liczba respondentów w grupie logopedów praktyków.

4.4. Ocena występowania wybranych terminów z puli *niemal nieznanne* w literaturze i praktyce logopedycznej oraz ich wykorzystania przez ankietowanych

Niezgodność dominujących ocen była bardzo wyraźna w odpowiedziach na pytanie o terminy występujące w literaturze logopedycznej (tabela 4). Zarówno studenci, jak i logopedzi wymienili jedynie 4 terminy: *logopatia*, *palatofonia*, *palilalia* oraz *welaryzacja*.

Tabela 4. Ocena występowania w literaturze logopedycznej wybranych terminów z puli *niemal nieznanne*

Terminy	Tak	Nie	Nie wiem
<i>bradyglosja</i>	12 ^a [2] ^b	4 [4]	3 [3]
<i>giganie</i>	3 [1]	1 [1]	[1]
<i>grasejowanie</i>	3 [2]	3 [1]	3 [1]
<i>logopatia</i>	3 [3]	[2]	
<i>logorea</i>	1 [1]	2 [1]	1 [1]
<i>palatofonia</i>	5 [7]	1	3
<i>palilalia</i>	3 [4]	[1]	1
<i>parafonia</i>	9	2 [1]	6 [2]
<i>sieplenienie</i>	9 [2]	9 [4]	1 [3]
<i>szeplenienie</i>	3 [5]	8	4 [4]
<i>tremor</i>	9 [1]		[2]
<i>welaryzacja</i>	5 [2]		3
<i>werbigeracja</i>	[3]		1 [1]

^a Liczba respondentów w grupie studentów.

^b Liczba respondentów w grupie logopedów praktyków.

Nieco większą zgodność dominujących ocen uzyskano w pytaniu o użycie terminów w praktyce logopedycznej (tabela 5). Tym razem wskazania studentów i logopedów pokrywały się dla 6 terminów. Terminy: *bradyglosja*, *giganie*, *grasejowanie* oraz *szeplenienie* zgodnie uznano za niewystępujące w praktyce. Z kolei termin *tremor* według większości respondentów jest wykorzystywany w praktyce logopedycznej. Jeśli chodzi o ostatni termin *werbigeracja*, najczęściej wybieraną odpowiedzią logopedów i jedyną odpowiedzią w grupie studentów była odpowiedź „nie wiem”.

Tabela 5. Ocena występowania w praktyce logopedycznej wybranych terminów logopedycznych z puli *niemal nieznanne*

Terminy	Tak	Nie	Nie wiem
<i>bradyglosja</i>	7 ^a	8 [8] ^b	4 [1]
<i>giganie</i>	1	2 [3]	1
<i>grasejowanie</i>	3 [1]	4 [3]	2
<i>logopatia</i>	3 [1]	[4]	
<i>logorea</i>	1 [1]	2 [1]	1 [1]
<i>palatofonia</i>	2 [3]	3 [2]	4 [2]
<i>palilalia</i>	2 [1]	1 [3]	1 [1]
<i>parafonia</i>	5	6 [1]	6 [2]
<i>sieplenienie</i>	9 [1]	10 [5]	[3]
<i>szeplenienie</i>	4 [1]	8 [5]	3 [3]
<i>tremor</i>	7 [2]	1 [1]	1
<i>welaryzacja</i>	2	2 [1]	4 [1]
<i>werbigeracja</i>	[1]	[1]	1 [2]

^a Liczba respondentów w grupie studentów.

^b Liczba respondentów w grupie logopedów praktyków.

W pytaniu o wykorzystanie wskazanych terminów w grupach studentów i logopedów dominowały odpowiedzi negatywne. Odpowiedzi pozytywne były w mniejszości i dotyczyły tylko wybranych 7 terminów.

Tabela 6. Ocena korzystania z wybranych terminów logopedycznych z puli *niemal nieznanne* przez ankietowanych

Terminy	Tak	Nie	Terminy	Tak	Nie
<i>bradyglosja</i>	2 ^a	17 [9] ^b	<i>parafonia</i>	2	15 [3]
<i>giganie</i>		4 [3]	<i>sieplenienie</i>	5 [1]	14 [8]
<i>grasejowanie</i>		9 [4]	<i>szeplenienie</i>	1	14 [9]
<i>logopatia</i>		3 [5]	<i>tremor</i>	4 [1]	5 [2]
<i>logorea</i>		4 [3]	<i>welaryzacja</i>		8 [2]
<i>palatofonia</i>	[1]	9 [6]	<i>werbigeracja</i>		1 [4]
<i>palilalia</i>	[1]	4 [4]			

^a Liczba respondentów w grupie studentów.

^b Liczba respondentów w grupie logopedów praktyków.

4.5. Ocena aktualności wybranych terminów z puli *znane*

Terminy *reranie* i *sałatka słowna* zostały większością głosów uznane za „aktualne” zarówno przez studentów, jak i logopedów. Z kolei termin *niemota* większością ankietowanych w obu grupach określiła jako „przestarzały”. Pojedynczy studenci uznali *reranie* i *sałatkę słowną* za terminy nowe (tabela 7).

Tabela 7. Ocena aktualności wybranych terminów logopedycznych z puli *nieznane*

Terminy	Trudno powiedzieć	Aktualny	Przestarzały	Nowy
<i>niemota</i>	2 ^a [4] ^b	5	50 [13]	
<i>reranie</i>	12 [1]	31 [13]	10 [6]	1
<i>sałatka słowna</i>	14 [6]	23 [11]	4 [1]	3

^a Liczba respondentów w grupie studentów.

^b Liczba respondentów w grupie logopedów praktyków.

4.6. Ocena występowania wybranych terminów z puli *znane* w literaturze i praktyce logopedycznej oraz ich wykorzystania przez ankietowanych

Terminy *niemota*, *reranie*, *sałatka słowna* większością głosów studentów i logopedów zostały uznane za występujące w literaturze logopedycznej (tabela 8). Ponadto terminy *reranie* i *sałatka słowna* oceniono jako występujące w praktyce logopedycznej, w przeciwieństwie do terminu *niemota* (tabela 9).

Tabela 8. Ocena występowania w literaturze logopedycznej terminów logopedycznych z puli *znane*

Terminy	Tak	Nie	Nie wiem
<i>niemota</i>	44 ^a [12] ^b	10 [2]	3 [3]
<i>reranie</i>	43 [19]	7	4 [1]
<i>sałatka słowna</i>	25 [14]	12 [1]	7 [3]

^a Liczba respondentów w grupie studentów.

^b Liczba respondentów w grupie logopedów praktyków.

Tabela 9. Ocena występowania w praktyce logopedycznej terminów logopedycznych z puli *znane*

Terminy	Tak	Nie	Nie wiem
<i>niemota</i>	14 ^a [4] ^b	38 [11]	5 [2]
<i>reranie</i>	46 [16]	6 [1]	2 [3]
<i>sałatka słowna</i>	32 [14]	6	13 [4]

^a Liczba respondentów w grupie studentów.

^b Liczba respondentów w grupie logopedów praktyków.

Większość studentów i logopedów odpowiedziała, że nie stosuje wymienionych terminów. W wypadku terminu *niemota* byli to wszyscy logopedzi deklarujący znajomość terminu, a w grupie studentów – 93% ankietowanych. Jeśli chodzi o terminy *reranie* i *sałatka słowna*, warto odnotować, że 1/3 studentów odpowiadających na to pytanie potwierdziła, że z nich korzysta. Stosunki odpowiedzi „tak” i „nie” w grupie logopedów były bardziej zrównoważone i plasowały się w okolicach 40–45% (tabela 10).

Tabela 10. Deklaracje wykorzystywania przez ankietowanych terminów z puli *znane*

Terminy	Tak	Nie
<i>niemota</i>	4 ^a	53 [17] ^b
<i>reranie</i>	18 [9]	36 [11]
<i>sałatka słowna</i>	15 [7]	29 [11]

^a Liczba respondentów w grupie studentów.

^b Liczba respondentów w grupie logopedów praktyków.

5. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Na podstawie odpowiedzi w zadaniu polegającym na wskazywaniu poprawnej definicji określono poziom znajomości terminów logopedycznych w grupach studentów i logopedów. Z puli terminów, które zostały poprawnie zdefiniowane przez nie więcej niż ¼ respondentów w obu grupach niezależnie, wyłoniono te, które w podobnym stopniu znali studenci i logopedzi praktycy. W ten sposób powstała lista 13 terminów, które roboczo nazwano terminami *niemal nieznanymi*, a następnie przeanalizowano pod kątem odnoszących się do nich odpowiedzi udzielonych w dalszej części ankiety.

W pytaniu o aktualność respondenci określali te terminy zarówno jako „przestarzałe”, jak i „aktualne”. Pojedyncze osoby oceniły je nawet jako „nowe”. Głosy respondentów były podzielone tak, że żaden termin nie został określony tak samo – ani łącznie przez badane grupy studentów i logopedów, ani nawet w obrębie tej samej grupy. Dominujące odpowiedzi udzielone przez studentów pokrywały się z dominującymi odpowiedziami logopedów w przypadku 8 terminów – z czego dla 6 terminów zgodność ta dotyczyła wyboru odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Taki wynik wskazywałby na nieokreślony status tych terminów i wahanie samych ankietowanych.

W dalszej części analizowano, jak respondenci oceniają rozpowszechnienie terminów – czy występują one w literaturze, czy są stosowane w praktyce logopedycznej i czy sami się nimi posługują. Podobnie jak było to widoczne wcześniej, głosy

ankietowanych były podzielone, a obok odpowiedzi „tak” i „nie” wielokrotnie wskazywano opcję „nie wiem”. Wyjątek od tej reguły stanowiły odpowiedzi udzielone na pytanie o wykorzystywanie terminów przez samych respondentów. Dominującymi odpowiedziami studentów i logopedów były tu odpowiedzi „nie”, przy czym należy zaznaczyć, że pojedyncze osoby zgłosiły stosowanie 7 terminów.

Na podstawie liczby wskazań poprawnych definicji wyodrębniono także 3 terminy, które były znane ponad połowie studentów i logopedów. Terminy te nazwano roboczo terminami *znanymi*, a następnie przeanalizowano w podobny sposób jak wybrane terminy z puli terminów *niemal nieznanymi*.

Charakterystyka terminów z grupy *znane* powstała na podstawie dominujących odpowiedzi wyznaczanych niezależnie dla grupy studentów i grupy logopedów. W tym wypadku odpowiedzi te były całkowicie zgodne. Należy jednak zaznaczyć, że terminy nie zostały ocenione w ten sam sposób. Według większości respondentów terminy *sałatka słowna* i *reranie* to terminy „aktualne”, występujące w literaturze i praktyce logopedycznej. Terminy te są przez większość nieużywane, jednak osoby je wykorzystujące stanowią stosunkowo liczną grupę. Z kolei termin *niemota* to termin „przestarzały”, występujący w literaturze, ale nie w praktyce, nie jest on też wykorzystywany przez samych respondentów.

Przedstawiona charakterystyka terminów *znanymi* nie byłaby pełna bez istotnej informacji, że także tu w odpowiedziach osób ankietowanych występowały różnice. Na podstawie dotychczasowych analiz można powiedzieć, że w terminologii logopedycznej istnieje grupa terminów, które mają następujące właściwości:

- są znane zdecydowanej mniejszości logopedów i studentów logopedii,
- często nie są poprawnie definiowane,
- ich status i rozpowszechnienie użycia są w opinii badanych trudne do określenia lub niejasne (o czym świadczy pojawianie się sprzecznych odpowiedzi),
- większość respondentów raczej ich nie używa.

Jest też inna grupa terminów, które można scharakteryzować następująco:

- są znane większości logopedów i studentów logopedii,
- na ogół są poprawnie definiowane,
- większość osób badanych udziela na ich temat spójnych informacji, zarówno w odniesieniu do ich statusu, jak i zakresu wykorzystania,
- nie są to terminy powszechnie używane.

Do wniosków z przeprowadzonych przez nas badań należy podejść z dużą ostrożnością. Oprócz ograniczeń związanych z samą formą badania, m.in. z zadaniem wyboru opcji spośród podanych, trzeba zauważyć, że badana grupa logopedów była mała i być może zbierała specjalistów zajmujących się tylko wybranymi obszarami logopedii. Mamy nadzieję, że powtórzenie badania z udziałem studentów z innych uczelni oraz liczniejszego grona logopedów da nam pełniejszą wiedzę na temat badanej terminologii logopedycznej. Niemniej jednak przeprowadzone badania po-

twierdząją przypuszczenia, że wybrane przez nas terminy zawarte w słownikach logopedycznych w większości nie są znane przyszłym logopedom ani znacznej części logopedów praktyków. Są to terminy rzadkie z uwagi na ograniczone występowanie w literaturze przedmiotu lub praktyce logopedycznej.

Badania nad terminologią logopedyczną są ważne – należy określić, jakie nazewnictwo logopedzi aktualnie wykorzystują, a także to, które terminy zawarte w słownikach logopedycznych są już nieaktualne lub zmieniły znaczenie. Możliwe też, że w terminologii logopedycznej pojawiły się nowe jednostki leksykalne warte odnotowania w uaktualnionym wydaniu słowników.

Prowadzone przez nas badania są wielowątkowe – w trakcie realizacji jest projekt oceny zróżnicowania terminologii logopedycznej w zależności od regionu Polski, a także ocena terminologii logopedycznej na podstawie danych dotyczących frekwencji określonych terminów w korpusie współczesnej literatury logopedycznej. Chcemy także, aby badania nad oceną terminologii logopedycznej miały charakter podłużny, dlatego planujemy powtórzenie ich z udziałem kolejnych roczników studentów II stopnia logopedii.

Bibliografia

- Błęszyński, J. 2019. *Postępowanie diagnostyczno-terapeutyczne w logopedii*. W: *Metodologia badań logopedycznych z perspektywy teorii i praktyki*, red. S. Milewski, K. Kaczorowska-Bray, s. 228–236. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Czaplewska, E., Milewski, S. red. 2012. *Diagnoza logopedyczna. Podręcznik akademicki*. Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Czaplewska, E. red. 2018. *Logopedia międzykulturowa*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Domagała, A., Mirecka, U. 2021a. *Logopedia przedszkolna i wczesnoszkolna*, t. 1. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Domagała, A., Mirecka, U. 2021b. *Logopedia przedszkolna i wczesnoszkolna*, t. 2. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Domagała, A., Mirecka, U. 2017. *Zaburzenia komunikacji pisemnej*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Grabias, S. 2012. *Teoria zaburzeń mowy. Perspektywy badań, typologie zaburzeń, procedury postępowania logopedycznego*. W: *Logopedia. Teoria zaburzeń mowy*, red. S. Grabias, M. Kurkowski, s. 15–71. Lublin: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej.
- Grabias, S., Kurkowski, M. red. 2012. *Logopedia. Teoria zaburzeń mowy*. Lublin: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej.
- Kaczorowska-Bray, K., Milewski, S. red. 2018. *Wczesna interwencja logopedyczna*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Kamińska, B., Milewski, S. red. 2020. *Logopedia artystyczna*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Michalik, M. 2019. *Transdyscyplinarność logopedii – między metodologiczną koniecznością a teoretyczną utopią*. W: *Metodologia badań logopedycznych z perspektywy teorii i praktyki*, red. S. Milewski, K. Kaczorowska-Bray, s. 32–46. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.

- Michalik, M., Olma, M., Horyń, E. 2020. *U źródeł polskiej terminologii logopedycznej. W kierunku badań anagnostycznych*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Mierzejewska, H., Przybysz-Piwko, M. 1998. *Terminologia w logopedii jako nauce interdyscyplinarnej*. W: *Zaburzenia głosu – badanie – diagnozowanie – metody usprawniania*, s. 145–150. Warszawa: DiG.
- Mierzejewska, H., Przybysz-Piwko, M. 1997. *Rozważania na temat terminologii logopedycznej*. W: *Rozwój poznawczy i rozwój językowy dzieci z trudnościami w komunikacji werbalnej. Diagnozowanie i postępowanie usprawniające*, s. 178–185. Warszawa: DiG.
- Milewski, S., Kaczorowska-Bray, K. red. 2013. *Logopedia. Wybrane aspekty historii, teorii i praktyki*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Milewski, S., Kaczorowska-Bray, K. red. 2019. *Metodologia badań logopedycznych z perspektywy teorii i praktyki*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Milewski, S., Kuczkowski, J., Kaczorowska-Bray, K. red. 2018. *Biomedyczne podstawy logopedii*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Muzyka-Furtak, E. red. 2015. *Surdologopedia. Teoria i praktyka*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Pluta-Wojciechowska, D., Sambor, B. 2017. *Współczesne tendencje w diagnostyce i terapii logopedycznej*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Surowaniec, J. 1992. *Słownik terminów logopedycznych*. Kraków: Wydawnictwo Edukacyjne.
- Surowaniec, J. 1993a. *Podręczny słownik logopedyczny*. Kraków: Wydawnictwo Edukacyjne.
- Surowaniec, J. 1993b. *Słownik słów kluczowych w logopedii*. Kraków: Wydawnictwo Edukacyjne.
- Skorek, E. 2004. *Z logopedią na ty. Podręczny słownik logopedyczny*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Węsierska, K. red. 2018. *Zaburzenia płynności mowy*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Zawadka J., Karsznia-Sobczak, A. 2023. *Meanings and frequency of Polish speech and language therapy terms in general language: a corpus-based study* (w druku).
- Zawadka J., Karsznia-Sobczak, A. 2024. *Zróżnicowanie frekwencyjne terminów synonimicznych na przykładzie terminologii logopedycznej* (w druku).

Selected speech therapy terms assessed in light of a survey among students and practitioners

Summary

The article presents the results of research on speech therapy terminology. The analysis covered 33 terms, the frequency of which was assessed as low. The main research questions were: “Are the selected speech therapy terms familiar to: a. speech therapy students, b. speech therapists-practitioners?”. “Have a. students, b. therapists been acquainted with dictionary definitions of selected speech therapy terms?”. To answer the research questions, a survey was conducted. It included questions about the knowledge and understanding of the terms. The results suggest the need for a more detailed description of speech therapy terminology due to not only the varying levels of its familiarity, but also its timeliness and pervasiveness.

Keywords: speech therapy terms – specialist language – lexicology – survey research.

Adj. Marta Falkowska